

Original Research / Orijinal Araştırma

Factors Affecting to the School Aged Children's Dietary Behaviors and Obesity Status: Rural and Urban Area Comparison

Okul Çağındaki Çocukların Beslenme Davranışları ve Obezite Durumunu Etkileyen Faktörler: Kırsal-Kentsel Alan Karşılaştırması

Arzu Yörük¹, Meryem Öztürk Haney²

Abstract

Aim: It is aimed to determine the factors affecting the dietary behaviors and obesity status of the school aged children who live in the rural and urban areas. **Method:** This cross-sectional descriptive research was conducted with 500 children and parents from two urban primary schools and seven primary schools in rural area. The data were collected with demographic questionnaire, parent meal time behavior scale, child eating behavior scale, child dietary behavior scale and anthropometric measurements. The data were evaluated by descriptive statistics, chi-square test, student-t test and multiple regression analysis. **Results:** A total of 500 students and their parents (43.4% rural, 56.6% urban) participated in the study. The mean age of the children was 8.93 +0.85 in rural and 9.01+0.82 in urban. 53% of the students in rural were girls and 56.5% in urban. Childhood obesity rates was 18% in rural areas and 16% in urban area. In rural areas, it was found that parents reward use, positive persuasion, special meals and snack model meal time behaviors, while in urban areas parents insisted on eating, animal fat reduction and snack meal were statistically significant ($p < 0.001$). It was observed that children in the rural areas exhibited a statistically significant difference in their food enthusiasm, drinking passion and food selectivity eating behaviors compared to children in urban area ($p < 0.001$). Factors related to children's dietary behavior were the amount of snack, food enthusiasm, food enjoyment, food selectivity, gender and the living area. Factors related to children's weight status were living area, reward use, animal fat reduction, food enthusiasm, pleasure of food, slow eating, and food selectivity. **Conclusion:** It has been suggested that focusing on 'parent meal time behaviors', 'child eating behaviors' in programs aiming to improve children's dietary behaviors. And also, suggested that children living in rural areas should be considered as priority in the programs aimed at prevention and treatment of childhood obesity.

Key words: Childhood obesity, diet behavior, eating behavior, urban-rural.

Özet

Amaç: Kırsal ve kentsel alanda yaşayan okul çağındaki çocukların beslenme davranışları ve obezite durumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Kesitsel tanımlayıcı tipteki çalışma kentsel alanda iki, kırsal alanda yedi ilkokulda okuyan 500 çocuk ve ebeveyni ile yürütülmüştür. Veriler, Tanıtıcı Bilgi Formu, Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği, Çocuklarda Yeme Davranış Anketi, Çocuk Beslenme Davranış Ölçeği ve antropometrik ölçümler ile belirlenmiştir. Veriler, tanımlayıcı istatistikler, ki-kare testi, t testi ve çoklu regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Çalışmaya toplam 500 öğrenci ve ebeveyni (%43.4 kırsal, %56.6 kentsel) katılmıştır. Çocukların yaş ortalaması kırsal alanda, 8.93 +0.85; kentsel alanda, 9.01+ 0.82 idi. Kırsal alanda öğrencilerin % 53'ü, kentsel alanda % 56.5'i kız idi. Kırsal alanda çocukların % 18'i, kentsel alanda %16'i obezdi. Kırsal alandaki ebeveynlerin ödül kullanma, olumlu ikna, özel yemekler ve atıştırma modeli; kentsel alandaki ebeveynlerin yemek konusunda ısrar, hayvansal yağ azaltma ve atıştırma miktarı yemek zamanı davranış puanları daha yüksek olarak belirlenmiştir ($p < 0.001$). Kırsal alandaki çocukların gıda hevesliliği, içme tutkusu ve yemek seçiciliği yeme davranışlarını kentsel alandaki çocuklara göre daha fazla sergiledikleri belirlenmiştir ($p < 0.001$). Çocukların beslenme davranışlarının belirleyicileri; atıştırma miktarı, gıda hevesliliği, gıdadan keyif alma, yemek seçiciliği, cinsiyet ve yaşanan bölge olarak belirlenmiştir. Çocukların kilo durumunu etkileyen faktörler; yaşanan bölge, ödül kullanma, hayvansal yağ azaltma, gıda hevesliliği, gıdadan keyif alma, yavaş yeme, yemek seçiciliği olarak belirlenmiştir. **Sonuç:** Çocuklarda beslenme davranışlarını geliştirmeyi amaçlayan programlarda 'ebeveyn yemek zamanı davranışları' ve 'çocuk yeme davranışlarını' geliştiren uygulamalara ağırlık verilmesi, çocukluk obezitesini önlemeye ve tedaviye yönelik programlarda kırsal alanda yaşayan çocukların öncelikli olarak ele alınması önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocukluk obezitesi, beslenme davranışı, yeme davranışı, kentsel-kırsal.

Geliş tarihi / Received: 14.01.2022 Kabul tarihi / Accepted: 27.05.2022

¹Dokuz Eylül Üniversitesi / Türkiye

²Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi / Türkiye

Address for Correspondence / Yazışma Adresi: Meryem Öztürk Haney, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Türkiye
meryem.ozturk@deu.edu.tr

Yoruk A, Haney MO. Factors Affecting to the School Aged Children's Dietary Behaviors and Obesity Status: Rural and Urban Area Comparison. TJF&PC, 2022;16(3): 485-492

DOI: 10.21763/tjfm.1057791

Giriş

Çocukluk obezitesi hem çocukluk hem de yetişkinlik dönemi hastalıkları için risk oluşturan önemli bir halk sağlığı sorunudur. Dünya genelinde 2022 tarihi itibarı ile 5 yaşın altındaki 39 milyon çocuğun, 5-19 yaş arası 340 milyondan fazla çocuk ve ergenin aşırı kilolu veya obez olduğu belirtilmektedir.¹ Ülkemizde ise Türkiye Çocukluk Çağı Şişmanlık (COSI-TUR) 2016 Araştırması sonuçlarına göre fazla kilolu ve obez okul çağı çocuklarının oranı % 24.5'dir.² Milli Eğitim Bakanlığı'nın Sağlıkla İlgili Fiziksel Uygunluk Karnesi 2017 Ekim Dönemi sonuçlarına göre 10-14 yaş arasındaki çocukların %31.1'i fazla kilolu ve obezdir.³ Önceki çalışmalar çocukluk obezitesini önleme ve tedavide birinci basamak sağlık hizmetlerinin önemini vurgulayarak, sağlık çalışanlarının ailesel, duygusal ve çevresel boyutlara odaklanan girişimleri uygulaması gerektiğini ortaya koymuştur.^{4,5}

Yeme davranışı, obezitenin gelişiminde temel nedenlerden biridir. Çocukların yeme davranışlarında genetik özellikler belirleyici olmakla birlikte çevresel özellikler (yiyecekler kolay ulaşılabilirlik vb.) ve ebeveyn özellikleri (rol model olma, ebeveyn yeme davranışları vb.) belirleyici role sahiptir.⁶ Ebeveynler çocukların beslenme davranışı kazanmasında önemli role sahiptir. Ebeveynlerin yeme tercihleri (atıştırma tüketimi, bir arada yemek yeme, vb.), yemek zamanı tutum ve davranışları (ısrarcı, ödül-ceza kullanımı vb.) ile çocukların beslenme davranışları ve kilo durumları arasında ilişki bulunmaktadır.⁷ Ebeveynler çocuklarına hangi besinleri ne ölçüde vereceklerine kendi alışkanlık ve davranış modellerine (kısıtlama, model olma, cesaretlendirme, baskıcı, kontrollü, ilgisiz vb.) göre karar verirler.⁸⁻¹⁰ Aile içerisinde çocuklara rol modeli olma görevi çoğunlukla annelere düşmektedir. Annelerin olumlu beslenme davranışları (sağlıklı besin tercihi, evde yemek yeme, evde yemek yapma vb.) çocukların sağlıklı beslenme davranışı kazanmasını artırırken, olumsuz beslenme davranışları (evde yemek hazırlanmama, hazır gıda tercihi vb.) çocukların sağlıksız besin tüketimini artırmaktadır.¹¹ Bunun yanı sıra ebeveynlerin çocuklarını besleme davranışları çocuklarının kilolarını nasıl algıladıklarından da etkilenmektedir. Buna göre ebeveynler çocuklarının yiyeceği gıda türlerini, yemek yeme sıklığını ve porsiyon miktarlarını belirlemektedirler.^{12,13}

Yaşanılan bölge çocukluk obezitesinin belirleyicilerinden bir diğeridir. Kırsal-kentsel eşitsizlikler obezite için dünya genelinde bir sorundur. Önceki bazı çalışmalar kırsal alanda yaşamının çocukluk obezitesi için risk oluşturduğunu belirtirken,^{14,15} aksini ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır.^{16,17} Kırsal alanda yaşamak yoksulluk, sağlık güvencesinin olmaması, koruyucu bakıma ulaşmada güçlük, yetersiz fiziksel aktivite olanakları (park ve egzersiz olanaklarına ulaşmada yetersizlik, yetersiz yürüyüş yolları, yetersiz fiziksel aktivite sınıfları) gibi ilave riskleri barındırması nedeniyle çocukluk obezitesinin gelişiminde bir etken olarak tanımlanmaktadır.¹⁸ Literatürde kırsal ve kentsel alandaki ebeveynlerin yemek zamanı davranışları ile çocukların beslenme davranışları ve kilo durumlarını karşılaştıran çalışmalar oldukça sınırlıdır. Amerika'da kırsal ve kentsel alanda yaşayan ebeveynlerin çocuklarını besleme davranışları açısından karşılaştıran bir çalışmada, çocukların kiloları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak kırsal kesimde yaşayan ebeveynlerin kentsel alandakilere göre çocuklarını daha sağlıklı olarak algıladıkları, evde daha fazla yemek yaptıkları, sebze, meyve, et ve balık gibi ürünleri daha fazla tükettiklerini belirlemiştir. Ayrıca kırsal kesimde yaşayan ebeveynlerin çocuklarını beslerken kısıtlama ve baskı yöntemini daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.¹⁹ Türkçe literatür incelendiğinde kırsal ve kentsel alanda yaşayan ebeveynlerin yemek zamanı davranışları ile çocukların beslenme davranışları ve kilo durumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara ulaşılamamıştır. Literatürdeki bu eksiklik göz önünde bulundurularak bu çalışmada, kırsal ve kentsel alanda yaşayan çocukların beslenme davranışları ve obezite durumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın amacı, kırsal ve kentsel alanda yaşayan okul çağındaki çocukların beslenme davranışları ve obezite durumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesidir.

Yöntem

Araştırmanın Tipi, Evreni ve Örneklemi

Araştırma kesitsel tanımlayıcı tiptedir. Araştırma 2017 yılında Türkiye'nin batısındaki bir ilin kırsal ve kentsel bölgelerinde bulunan dokuz devlet ilkokulunda (kentsel alan: iki, kırsal alan: yedi) yürütüldü. Kırsal alandaki okulların öğrenci sayıları daha az olduğu için kentsel alana göre daha fazla sayıda okul belirlendi. Çalışmada ulaşılması gereken minimum örneklem büyüklüğü soru sayısının en az 5 katı (100x5) yaklaşık 500 kişi olarak hesaplandı. Çalışmaya basit rastgele örnekleme yöntemi ile belirlenen ilkokul öğrencileri (2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri) ve ebeveynleri katıldı. Belirlenen okullarda eğitim gören öğrenci sayısı 2675 (kentsel alan öğrenci sayısı =1663, kırsal alan =1012) idi. Belirlenen sınıflarda okuyan, çalışmaya katılmayı kabul eden, formları eksiksiz tamamlayan, Türkçe okuyup yazabilen, evde en az bir ebeveyni ile yaşayan tüm öğrenciler ve ebeveynleri çalışmaya dahil edildi. Kurumda kalan, formları dolduramayacak düzeyde öğrenme güçlüğü olan, çalışmaya katılmak istemeyen ve formları eksik dolduran öğrenciler ve ebeveynleri dışlanarak toplamda 500 (kırsal alan:217, kentsel alan: 283) öğrenci ve ebeveynin verisi değerlendirildi. Kentsel alandan seçilen okullar şehir merkezinde, farklı sosyo-ekonomik düzey ve kültürlere sahip ailelerin yaşadığı bölgelerdi. Kırsal alandan seçilen okullar şehir merkezinden uzak, ilçelere bağlı köy ve mahallelerde idi. Okulların hiçbirinde yemekhane ve öğle yemeği bulunmamaktaydı.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veriler; Tanıtıcı Bilgi Formu, Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği (EYZDÖ), Çocuklarda Yeme Davranış Anketi (ÇYDA), Çocuk Beslenme Davranış Ölçeği (ÇBDÖ) ve Antropometrik ölçümler kullanılarak elde edildi. Çocuklardan elde edilen veriler okullarda uygun koşullar sağlandıktan sonra sınıf ortamında yüz yüze elde edilmiştir. Ebeveynler (ebeveynlerden biri) kapalı zarf yöntemi ile kendilerine gönderilen formları (EYZDÖ, ÇYDA) evlerinde doldurmuştur.

Tanıtıcı Bilgi Formu çocukların ve ebeveynlerin tanıtıcı özelliklerini içeren sorulardan (yaşanılan bölge, çocuğun yaşı, cinsiyeti, sınıfı, kardeş varlığı, anne-baba eğitimi, anne-baba vücut ağırlığı/ boy uzunluğu, ailedeki birey sayısı, haftanın kaç günü evde yemek pişirildiği, haftada çocukla birlikte yenilen ana öğün sayısı, yemeklerin yenildiği yerde televizyon olma durumu) oluşmuştur.

Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği, Hendy ve ark. tarafından geliştirilmiştir. Ebeveynlerin çocuklarını beslerken gösterdikleri davranışları belirlemektedir. Ölçek otuz bir maddeli, dokuz alt boyutu (atıştırma miktarı, olumlu ikna, günlük meyve-sebze kullanımı, ödül kullanma, yemek konusunda ısrar, atıştırma modeli, özel yemekler, hayvansal yağ azaltma, birden fazla yemek seçeneği) olan üçlü likert tiptedir (1: hiçbir zaman, 2: bazen, 3: her zaman).²⁰ Türkçeye uyarlanan ölçeğin kapsam geçerlik indeksi (KGİ)= %97, iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0.41-0.75 arasında, test-tekrar test güvenilirliği $r=0.91-0.99$ ($p<0.001$) arasında bulunmuştur.⁷ Bu çalışmada ölçeğin alt boyutları için iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0.57-0.79 arasında bulunmuştur.

Çocuklarda Yeme Davranışı Anketi, Wardle ve ark. tarafından geliştirilmiş, ebeveynlerin yanıtladığı, 35 maddelik, 5'li likert tipinde (1=asla, 5=her zaman) bir ölçektir. Çocuğun iştah düzeyini belirleyen ölçekte puanın fazla olması belirtilen yeme davranışının (gıda hevesliliği, duygusal aşırı yeme, gıdadan keyif alma, içme tutkusu, tokluk heveslisi, yavaş yeme, duygusal az yeme, yemek seçiciliği) daha fazla sergilendiğini göstermektedir.²¹ Orijinal ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları 0.74-0.91 arasındadır. Türkçeye uyarlanan ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0.61-0.84 arasında, toplam için 0.69'dur.²² Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.59-0.80 arasında bulunmuştur.

Çocuk Beslenme Davranış Ölçeği, CATCH HBQ kapsamında geliştirilmiştir. Çocukların gıda tüketimlerini belirlemek amacıyla az yağlı/ çok yağlı ile tuzsuz/ fazla tuzlu gıda alternatiflerinin bulunduğu resimli 14 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçeğin maddeleri sağlıksız gıdalar için -1, sağlıklı gıdalar için +1 puan almaktadır. Toplam puanın fazla olması sağlıklı beslenme alışkanlığını göstermektedir. Orijinal ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0.76, test-tekrar test güvenilirliği $r=0.58$ 'dir.^{23,24} Türkçeleştirilen ölçeğin kapsam geçerlik indeksi (KGİ)= 0.96, iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0.68, test-tekrar test güvenilirliği 0.74 bulunmuştur.²⁵ Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0.60 bulunmuştur.

Antropometrik Ölçümler

Çocukların kilo durumları, Beden Kitle İndeksi (BKİ= kg/m^2) ile değerlendirilmiştir. Araştırmacılar tarafından her çocuğun boy uzunluğu ve vücut ağırlığı ölçümleri elektronik tartı ve duvara sabitlenmiş mezüre kullanılarak yapılmıştır. Vücut ağırlığı ölçümü, öğrencilerin ayakkabıları ve formanın üzerindeki kıyafetler çıkarıldıktan sonra, boy uzunluğu ölçümü ayakkabısız, omuzlar gevşek, kollar yanda olacak pozisyonda yapılmıştır. BKİ persentilleri için Neyzi ve ark. kriterleri kullanılmıştır.²⁶ Persentil aralığı; %5 altında ise zayıf, %5 ile % 85 aralığında ise normal kilolu, %85 ile %95 aralığında ise fazla kilolu, %95 ve üzeri ise obez olarak kabul edilmiştir.²⁷

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 24.0 programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama), ölçeklerden elde edilen puanlar ve çocuk BKİ sonuçları kullanılarak elde edilen veriler ise iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi (t testi) ve ki-kare testi ile değerlendirilmiştir. Çalışmanın bağımlı değişkenleri olan çocuk beslenme davranışı ve çocuk BKİ değerini etkileyen faktörlerin (cinsiyet, yaşanılan bölge, çocuk yeme davranışı ve ebeveyn yemek zamanı davranışları) belirlenmesi çoklu regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Etik İlkeler

Çalışmanın yapılabilmesi için araştırmacıların bağlı olduğu üniversitenin etik kurulundan (2017/04-23) ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yazılı izin alınmıştır. Ailelerden yazılı, öğrencilerden sözlü onam alınmıştır. Araştırmada ölçeklerin kullanımı için yazarlardan e-posta yolu ile izin alınmıştır.

Bulgular

Öğrencilere ve Ebeveynlere Ait Tanıtıcı Bilgiler

Çalışmaya kırsal alandan 217, kentsel alandan 283 öğrenci ve ebeveyni katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere ve ebeveynlere ait tanıtıcı bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması kırsal alanda, 8.93 ± 0.85 ; kentsel alanda, 9.01 ± 0.82 idi. Kırsal alandaki öğrencilerden % 53'ü kız, % 39.6'sı 4.sınıf; kentsel alandakilerin % 56.5'i kız; % 34.3'ü 4. sınıf idi.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kilo durumuna ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir. Kırsal alanda yaşayan öğrencilerin BKİ ortalamaları 18.44 ± 3.15 idi ve % 18'i obezdi; kentsel alandaki öğrencilerin BKİ ortalamaları 17.98 ± 3.79 idi ve %16'sı obezdi. Çocukların kilo durumuna göre bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı ($p>0.05$).

Çocukların Beslenme Davranışları, Yeme Davranışları ve Ebeveynlerin Yemek Zamanı Davranışları

Kırsal ve kentsel alandaki çocukların beslenme ve yeme davranışları ile ebeveynlerin yemek zamanı davranışları puanlarının dağılımı Tablo 3'de gösterilmiştir. Kırsal ve kentsel bölgedeki öğrencilerin beslenme davranış puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.001$).

Kırsal ve kentsel alandaki öğrencilerin gıda hevesliliği, içme tutkusu ve yemek seçiciliği yeme davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Kırsal ve kentsel alandaki ebeveynlerin atıştırma miktarı, olumlu ikna, ödül kullanma, yemek konusunda ısrar, atıştırma modeli, özel yemekler, hayvansal yağ azaltma yemek zamanı davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çocukların Beslenme Davranışını ve Kilo Durumunu Etkileyen Faktörler

Çoklu regresyon analizinde çocukların beslenme davranışını etkileyen faktörleri ortaya koymak için cinsiyet, yaşanılan bölge, ebeveyn yemek zamanı davranışları ve çocuk yeme davranışları bağımsız değişken olarak ele alınmıştır (Tablo 4). Analiz

sonucu modelin anlamlı olduğunu gösterdi ($F= 3.785$, $p<0.001$). Modelin açıklayıcı gücü %13 idi. Çocuklarda sağlıklı beslenme davranışının artmasını en çok etkileyen faktörler kız cinsiyeti ($\beta=-.087$), kentsel bölgede yaşamak ($\beta=.248$), ebeveyn atıştırma miktarı ($\beta=.120$), çocuğun gıda hevesliliği ($\beta=.190$), çocuğun gıdadan keyif almaması ($\beta=-.132$), çocuğun yemek seçiciliği ($\beta=.109$) davranışları idi.

Çocukların BKİ sonuçlarını etkileyen faktörleri ortaya koymak için cinsiyet, yaşanan bölge, ebeveyn yemek zamanı davranışları ve çocuk yeme davranışları bağımsız değişken olarak ele alınmıştır (Tablo 5). Analiz sonucu modelinin anlamlı olduğunu gösterdi ($F= 10.807$, $p<0.001$). Bağımsız değişkenler varyansın %30'unu açıklamıştır. Çocukların BKİ değerlerinin artmasını en çok etkileyen değişkenler, kırsal bölgede yaşamak ($\beta=-.120$), ebeveynin ödül kullanmama davranışı ($\beta=-.088$), ebeveynin hayvansal yağ azaltma davranışı ($\beta=.161$), çocuğun gıda hevesliliği davranışı ($\beta=.284$), gıdadan keyif alma davranışı ($\beta=-.145$), çocuğun yavaş yememe davranışı ($\beta=-.091$) ve yemek seçmeme davranışı ($\beta=-.173$) olarak belirlendi.

Tablo1. Katılımcıların Tanıtıcı Özellikleri (N=500)

	Kırsal (n=217)		Kentsel (n=283)	
	n	%	n	%
Çocuk yaş (ort.,SS)	8.93± 0.85		9.01 ± 0.82	
Cinsiyet				
Kız	115	53.0	160	56.5
Erkek	102	47.0	123	43.5
Sınıf				
2.sınıf	51	23.5	78	27.6
3.sınıf	80	36.9	108	38.2
4.sınıf	86	39.6	97	34.3
Ailede başka çocuk var mı?				
Evet	199	91.7	211	74.6
Hayır	18	8.3	72	25.4
Anne BKİ (ort.,SS)	27.4 ± 4.93		24.7 ± 3.92	
Anne eğitim durumu				
İlköğretim ve altı	191	88.0	62	21.9
Lise ve üzeri	26	12.0	221	78.1
Baba BKİ (ort.,SS)	28.4 ± 4.96		27.2 ± 3.44	
Baba eğitim durumu				
İlköğretim ve altı	173	79.7	54	19.1
Lise ve üzeri	44	20.3	229	80.9
Ailede yaşayan birey sayısı (ort., SS)	4.91 ± 1.12		3.96 ± 0.84	
Evde bir haftada kaç gün yemek pişiriliyor?				
4 ve altı	34	15.7	39	13.8
5 ve üzeri	183	84.3	244	86.2
Evde çocukla yenilen haftalık ana öğün sayısı				
4 ve altı	95	43.8	62	21.9
5 ve üzeri	122	56.2	221	78.1
Evde yemek yenilen yerde tv var mı?				
Evet	192	88.5	161	56.9
Hayır	25	11.5	122	43.1

Tablo 2. Çocukların Kilo Durumlarının Dağılımı

	Kırsal (n=217)		Kentsel (n=283)		t/x ²	p
	n	%	n	%		
Çocuk BKİ (ort.,SS)	18.44 ± 3.15		17.98 ± 3.79		1.446*	0.149
Çocuğun kilo durumu						
Normal ve altı	142	65.4	196	67.6	1.206**	0.547
Fazla kilolu	36	16.6	46	16.4		
Obez	39	18.0	41	16.0		

*t = t testi, ** x² = ki-kare testi

Tablo 3. Çocukların Beslenme ve Yeme Davranışları, Ebeveynlerin Yemek Zamanı Davranışları

Alt Boyutlar	Kırsal (n: 217)	Kentsel (n:283)	t	p
	x±ss	x±ss		
Çocukların Beslenme Davranışları	63.85 ± 18.18	72.02 ± 17.13	-5.141	0.000**
Çocukların Yeme Davranışları				
Gıda Hevesliliği	10.26 ± 4.46	9.35 ± 4.15	2.347	0.019*
Duygusal Aşırı Yeme	6.79 ± 3.07	6.32 ± 2.52	1.879	0.061
Gıdadan Keyif Alma	16.09 ± 4.38	15.66 ± 4.17	1.113	0.266
İçme Tutkusu	8.11 ± 3.31	7.27 ± 3.09	2.899	0.004*
Tokluk Hevesliliği	19.73 ± 5.01	20.21 ± 5.43	-1.018	0.309
Yavaş Yeme	9.57 ± 3.68	10.04 ± 3.78	-1.392	0.165
Duygusal Az Yeme	10.76 ± 3.60	11.19 ± 3.24	-1.407	0.160
Yemek Seçiciliği	8.56 ± 3.13	7.78 ± 2.71	2.912	0.004*
Ebeveynlerin Yemek Zamanı Davranışları				
Atıştırma Miktarı	2.36 ± 0.57	2.57 ± 0.49	-4.323	0.000**

Olumlu İkna	2.44 ± 0.42	2.30 ± 0.43	3.735	0.000**
Günlük Meyve-Sebze Kullanımı	2.44 ± 0.41	2.49 ± 0.37	-1.234	0.218
Ödül Kullanma	1.77 ± 0.40	1.65 ± 0.35	3.545	0.000**
Yemek Konusunda İsrar	2.0 ± 0.53	2.17 ± 0.51	-3.542	0.000**
Atıştırma Modeli	1.77 ± 0.41	1.64 ± 0.40	3.728	0.000**
Özel Yemekler	1.42 ± 0.29	1.35 ± 0.29	2.547	0.011*
Hayvansal Yağ Azaltma	2.00 ± 0.53	2.17 ± 0.51	-3.542	0.000**
Birden Fazla Yemek Seçeneği	2.08 ± 0.46	2.04 ± 0.32	1.210	0.227

**p<0.001; * p<0.05; t = t testi

Tablo 4. Çoklu Regresyon: Çocukların Beslenme Davranışlarını Etkileyen Faktörler

	B	SE	β	t	p
(Constant)	45.396	11.680		3.887	.000
Cinsiyet	-3.143	1.573	-.087	-1.999	.046*
Yaşanılan bölge	8.943	1.714	.248	5.218	.000**
Atıştırma Miktarı	3.949	1.649	.120	2.395	.017*
Olumlu İkna	1.935	1.974	.047	.980	.327
Günlük Meyve Sebze Kullanma	2.516	2.046	.055	1.230	.219
Ödül Kullanma	-4.417	2.317	-.094	-1.906	.057
Yemek Konusunda İsrar	1.855	1.676	.055	1.107	.269
Atıştırma Modeli	1.421	1.970	.033	.722	.471
Özel Yemekler	3.870	2.803	.064	1.381	.168
Hayvansal Yağ Azaltma	-1.842	1.654	-.055	-1.113	.266
Birden Fazla Yemek Seçeneği	-1.107	2.130	-.024	-.520	.604
Gıda Hevesliliği	.790	.278	.190	2.846	.005*
Duygusal Aşırı Yeme	.116	.368	.018	.317	.752
Gıdadan Keyif Alma	-.554	.262	-.132	-2.115	.035*
İçme Tutkusu	-.392	.289	-.070	-1.356	.176
Tokluk Hevesliliği	-.224	.191	-.066	-1.175	.241
Yavaş Yeme	.018	.245	.004	.075	.940
Duygusal Az Yeme	-.167	.258	-.032	-.644	.520
Yemek Seçiciliği	.667	.303	.109	2.200	.028*

(Bağımlı Değişken: Beslenme Davranışı ($R^2 = 0.130$, $R=0.361$, $F=3.785$; $df=19$; * p<0.05; ** p<0.001)

(cinsiyet: 0=kız, 1= erkek; yaşanılan bölge : 0=kırsal, 1= kentsel)

Tablo 5. Çoklu Regresyon: Çocukların BKİ Sonuçlarını Etkileyen Faktörler

	B	SE	β	t	p
(Constant)	16.600	2.067		8.032	.000
Cinsiyet	.090	.278	.013	.324	.746
Yaşanılan Bölge	-.858	.303	-.120	-2.829	.005*
Atıştırma Miktarı	.290	.292	.045	.994	.321
Olumlu İkna	-.316	.349	-.039	-.906	.366
Günlük Meyve Sebze Kullanma	.269	.362	.030	.744	.457
Ödül kullanma	-.815	.410	-.088	-1.989	.047*
Yemek Konusunda İsrar	-.554	.297	-.083	-1.866	.063
Atıştırma Modeli	-.194	.349	-.023	-.556	.579
Özel Yemekler	.614	.496	.051	1.238	.216
Hayvansal Yağ Azaltma	1.069	.293	.161	3.652	.000**
Birden Fazla Yemek Seçeneği	.359	.377	.040	.952	.342
Gıda Hevesliliği	.233	.049	.284	4.738	.000**
Duygusal Aşırı Yeme	.108	.065	.085	1.658	.098
Gıdadan Keyif Alma	.120	.046	.145	2.594	.010*
İçme Tutkusu	-.077	.051	-.070	-1.509	.132
Tokluk Hevesliliği	-.059	.034	-.088	-1.747	.081
Yavaş Yeme	-.086	.043	-.091	-1.982	.048*
Duygusal Az Yeme	.032	.046	.031	.704	.482
Yemek Seçiciliği	-.209	.054	-.173	-3.887	.000**

(Bağımlı Değişken: Beden Kitle İndeksi (BKİ) ($R^2=0.300$, $R=0.547$, $F=10.807$; $df=19$; * p<0.05; ** p<0.001)

(cinsiyet: 0=kız, 1= erkek; yaşanılan bölge : 0=kırsal, 1= kentsel)

Tartışma

Bu çalışmada kırsal ve kentsel alanda yaşayan okul çocuklarının beslenme davranışı ve obezite (BKİ) durumunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yaşanılan bölge, çocukların beslenme davranışlarını etkileyen önemli belirleyicilerden biri olup, kentsel alanda yaşayan çocukların kırsal alanda yaşayan çocuklara göre daha sağlıklı besin tükettikleri belirlenmiştir. Türkiye’de yapılan başka bir çalışma, kentsel alanda yaşayan okul çocuklarının kırsal alanda yaşayanlara göre besin değeri düşük olan ve enerji içeriği yüksek gıdaları ve içecekleri daha fazla tercih ettiklerini belirtmiştir.²⁸ Amerika, Hırvatistan ve Çin’de yapılan çalışmalar, kırsal ve kentsel alanda yaşayan çocukların beslenme davranışlarının farklı olduğunu; kentsel alanda yaşayan çocukların sabahları daha fazla kahvaltı yaptıklarını ve daha fazla hazır gıda, gazlı içecek tükettiklerini, enerji ve besin içeriği bakımından daha yeterli beslendiklerini, kırsal alandaki çocukların daha fazla hayvansal kaynaklı gıdalar tükettiklerini

ortaya koymuştur.^{29,31} Bulgular yaşanan bölge özelliklerine göre çocukların beslenme davranışlarının değerlendirilmesi gerektiğini doğrular niteliktedir.

Cinsiyet, çocukların beslenme davranışlarını etkileyen diğer belirleyiciydi. Bu çalışma, kız çocukların erkeklere göre daha sağlıklı besin tükettiğini ortaya koymuştur. Önceki çalışmalar benzer şekilde kızların erkeklerden daha fazla sebze-meyve tükettiklerini, yağdan zengin besinlerden daha fazla kaçındıklarını, daha fazla lifli gıdalar tükettiklerini ve tuz alımını sınırladıklarını; erkeklerin daha fazla karbonhidratlı yiyecekleri, besleyiciliği daha düşük besinleri, kalori bakımından zengin içecekleri daha fazla tükettiklerini belirtmiştir.^{32,33} Çalışmalar olası cinsiyet farklılığını erkeklerin kalori gereksiniminin fazla olması nedeniyle gıda alımının artması, kızlarda da diyet davranışlarının daha yaygın olması nedeniyle sağlıklı olarak algılanan besinleri sınırlandırma çabası ile ilişkilendirmiştir.^{34,35}

Bulgular, ebeveynlerin atıştırma davranışlarıyla ilgili koydukları sınır arttıkça çocukların daha fazla sağlıklı besin tükettiklerini göstermiştir. Bir meta analiz çalışması, ebeveynlerin aktif eğitim/ rehberlik, evde sağlıklı yiyecek bulundurma, olumlu rol model olma, sözel övgü ile ödüllendirme davranışları ile çocukların sağlıklı besin tüketimi; ebeveynlerin olumsuz rol model olma, yeme konusunda baskıcı olma, ödül olarak yiyecek kullanma, ev ortamında sağlıklı gıdalar bulundurma davranışları ile çocukların sağlıklı besin tüketimi arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir.³⁶ Bu çalışmanın sonuçları, çocukların beslenme davranışları değerlendirilirken ebeveyn yemek zamanı davranışlarının göz önünde bulundurulması gerektiğini doğrulamıştır.

Bulgular, çocukların 'gıda hevesliliği' ve 'yemek seçiciliği' yeme davranışlarının sağlıklı besin tüketimini olumlu yönde etkilediğini buna karşın 'gıdadan keyif alma' davranışının sağlıklı besin tüketimi ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu, diğer bir ifade ile yiyeceklere hevesli olmayan, çok iştahlı olmayan, yeni yemeklere ilgisi olmayan çocukların daha sağlıklı besinler tükettiğini ortaya koymuştur. Önceki bir çalışma duygusal yeme davranışı ile çocukların besin tüketimleri arasında ilişki olmadığını ortaya koymuştur.³⁷ Başka bir çalışma, çocukları yemek seçiciliği davranışı sergileyen ebeveynlerin çocuklarının daha az sağlıklı yiyecek tükettiklerini bir problem olarak tanımladığını, yiyecekler konusunda çocukları ile daha sık mücadele ettiklerini ve çocuklarının beslenme alışkanlıkları hakkında daha fazla tartışma yaptıklarını belirtmiştir.³⁸ Bu çalışmada, çocukların küçük yaş grubunda olması nedeni ile besin seçimlerinde ebeveyn kontrollerinin daha belirleyici olduğu tahmin edilmektedir. Bunun sonucu olarak da yemek seçiciliği ile sağlıklı besin tüketimi arasındaki ilişkinin ebeveyn etkisine bağlı olabileceği öngörülmüştür.

Çalışma bulguları, kırsal alanda yaşamın çocukların BKİ değerlerinin artmasında bir belirleyici olduğunu göstermiştir. Yaşanan bölgeye göre bireylerin beslenme davranışları, sosyo-ekonomik durumları, kültürel ve demografik özellikleri, ebeveyn davranışları ve ebeveyn özellikleri, yiyeceklere ulaşma imkanları değişiklik göstermekte ve bu durum çocukların kilo durumunu etkilemektedir.^{14,15,18} Bu bulgu çocukların erken çocukluk dönemi beslenme davranışları ile de ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Önceki çalışmalar, düşük ebeveyn eğitim seviyesi ve düşük sosyo-ekonomik seviye nedeniyle kırsal alanda yaşayan çocuklarda obezite gelişme riskinin daha yüksek olduğunu göstermiştir.^{14,15}

Çalışmada, çocuklarının BKİ değerlerinin artmasında ebeveynlerin daha az ödül kullanma ve daha fazla hayvansal yağ kısıtlama davranışlarının etkili olduğu belirlenmiştir. Önceki çalışmalar çocuklarının her yiyeceği yemesine izin verme, çocuklarını sürekli kısıtlama, yiyecekleri ödül olarak kullanma, hayvansal yağı azaltma, olumlu ikna, yeme konusunda ısrar, fazla yiyecek çeşidi sunma gibi ebeveyn davranışlarının çocukluk obezitesi ile ilişkili olduğunu göstermiştir.^{20,39} Türkiye'de yapılan bir araştırmada ise, çocukların BKİ değerleri ile ebeveynlerin hayvansal yağ azaltma ve atıştırma modeli davranışları arasında olumlu ilişki olduğu belirlenmiştir.⁷

Bulgular, çocuklarda iştahın göstergesi olan gıda hevesliliği ve gıdadan keyif alma davranışı ile BKİ arasında olumlu, daha az iştahın göstergesi olan yavaş yeme ve yemek seçiciliği ile BKİ arasında olumsuz ilişki olduğunu doğrulamıştır. Demir ve Bektaş'ın çalışmasında benzer şekilde gıda hevesliliği ve gıdadan keyif alma yeme davranışları ile çocukluk obezitesi arasında olumlu ilişki olduğu belirlenmiştir.⁴⁰ Cadenas-Sanchez ve ark.'nın çalışmasında, çocuklarda gıdadan keyif alma ve gıda hevesliliği ile BKİ arasında olumlu ilişki olduğu, yavaş yeme ve yemek seçiciliği ile BKİ arasında olumsuz ilişki olduğu belirtilmiştir.⁴¹

Bulgular, kırsal ve kentsel alana göre ebeveynlerin yemek zamanı davranışlarının farklılaştığını ortaya koymuştur. Türkiye'de kırsal ve kentsel alanda yaşayan ebeveynlerin yemek zamanı davranışlarını karşılaştıran bir çalışmaya ulaşamamıştır. Amerika'da yürütülen başka bir çalışma, kırsal alandaki ebeveynlerin evde daha fazla yemek yaptıklarını, çocuklarını beslerken kısıtlama ve baskı davranışlarını daha fazla kullandıklarını belirtmiştir.¹⁷ Bu bulgu, bölgeler arasındaki farklılığın ebeveynlerin demografik özellikleri, kültür, yaşam şekli ve çevresel koşullardaki değişiklikler ile ilişkilendirilmiştir. Çalışma bulguları, kırsal ve kentsel alanda yaşayan çocukların bazı yeme davranışlarının farklı olduğunu göstermiştir. Gıda hevesliliği (yemeye olan eğilim), içme tutkusu (içeceklere olan eğilim) ve yemek seçiciliği (yeni yiyeceklere olan ilgi) davranışları bölgeler arasında farklılık gösteren yeme davranışları olup, kırsal alanda yaşayan çocuklar kentsel alandaki çocuklara göre bu davranışları daha fazla sergilemektedir. Önceki çalışmalar benzer şekilde çocukların demografik özelliklerine göre yeme davranışlarının farklılaştığını ortaya koymuştur.^{22,42}

Bizim çalışmamızda, çocukların ve ebeveynlerinin farklı sosyo-demografik özelliklere sahip olmaları çalışmanın güçlü yönü idi. Yani sıra, çalışmanın bazı sınırlılıkları vardı. Araştırma sadece bir ilde bulunan ilköğrencileri ve ebeveynleri ile yürütülmüştür. Sonuçlar bu okullardaki öğrenciler ve ebeveynler ile sınırlıdır. Kırsal ve kentsel alanda yaşayan çocukların beslenme davranışları ve obezite durumunu karşılaştıran çalışmalar sınırlı olduğu için bulgular Türkçe literatür ile yeterince tartışılmamıştır. Veriler sosyal arzu edilirlilik hatalarına açıktır. Çocuklar yaşanan durum yerine istedikleri durumu rapor etmiş olabilirler.

Sonuç

Çalışma bulguları değerlendirildiğinde; çocuklarda obezite oranları açısından bölgesel fark saptanmazken, kentsel alanda

yaşayan çocukların daha sağlıklı beslenme davranışı sergiledikleri belirlenmiştir. Ebeveynlerin yemek zamanı davranışlarının ve çocukların yeme davranışlarının kırsal ve kentsel alanda değiştiği belirlenmiştir. Çocukların beslenme davranışını; cinsiyet, yaşanan bölge, ebeveyn atıştırma miktarı davranışı, çocuk gıda hevesliliği, gıdadan keyif alma, yemek seçiciliği davranışının doğrudan etkilediği saptanmıştır. Yaşanılan bölge, ebeveyn hayvansal yağ azaltma, ödül kullanma davranışı, çocuk gıda hevesliliği, gıdadan keyif alma, yemek seçiciliği, yavaş yeme davranışının çocukların BKİ sonuçlarını doğrudan etkilediği belirlenmiştir. Çocuklarda beslenme davranışlarını geliştirmeyi amaçlayan programlarda yaşanan bölge özelliklerine yönelik girişimlerin planlanması, bu programlarda 'ebeveyn yemek zamanı davranışları', 'çocuk yeme davranışlarını' geliştiren uygulamalara ağırlık verilmesi, obeziteyi önlemeye ve tedaviye yönelik programlarda kırsal alanda yaşayan çocukların öncelikli olarak ele alınması, okul sağlığı alanında çalışan sağlık profesyonellerinin özellikle kırsal alanda yaşayan çocukların beslenme davranışını geliştirici ve obeziteyi önleyici girişimlere öncelik vermesi önerilmiştir.

Kaynaklar

1. World Health Organization (WHO). Obesity and overweight. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight>. Erişim tarihi: 12.01.2022.
2. Türkiye Çocukluk Çağı (İlkokul 2. Sınıf Öğrencileri) Şişmanlık Araştırması - COSI-TUR 2016. Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı, Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi, Sağlık Bakanlığı Yayın No: 1080, Ankara 2017.Sf:128.
3. Türkiye Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı. Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı Yayın No: 773, Ankara 2019.Sf:22-23.
4. Sepúlveda AR, Solano S, Blanco M, Lacruz T, Veiga O. (2020). Feasibility, acceptability, and effectiveness of a multidisciplinary intervention in childhood obesity from primary care: Nutrition, physical activity, emotional regulation, and family. *European Eating Disorders Review* 2020; 28(2): 184-198. <https://doi.org/10.1002/erv.2702> Erişim tarihi:29.03.2022
5. Brown CL, Perrin EM. (2018). Obesity prevention and treatment in primary care. *Academic Pediatrics* 2018; 18(7): 736-745. <https://doi.org/10.1016/j.acap.2018.05.004>. Erişim tarihi:29.03.2022
6. Birch LL, Fisher JO. Development of eating behaviors among children and adolescents. *Pediatrics* 1998; 101(Supplement 2): 539-549. <https://doi.org/10.1542/peds.101.S2.539> Erişim tarihi:12.01.2022
7. Arslan N., Erol S, Ebeveyn yemek zamanı davranışları ölçeği'nin türkçe geçerlik ve güvenilirliği. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2014; 16(3): 16-27.
8. Nicklas TA, Baranowski T, Baranowski JC, Cullen K, Rittenberry, L, Olvera N. Family and child-care provider influences on preschool children's fruit, juice, and vegetable consumption. *Nutrition Reviews* 2001;59(7):224-35. <https://doi.org/10.1111/j.1753-4887.2001.tb07014.x> Erişim tarihi:12.01.2022
9. Wardle J, Sanderson S, Guthrie CA, Rapoport L, Plomin, R. Parental feeding style and the inter-generational transmission of obesity risk. *Obesity Research* 2002; 10(6): 453-462. <https://doi.org/10.1038/oby.2002.63> Erişim tarihi:12.01.2022 Erişim tarihi:12.01.2022
10. Özilbey P, Ergör G. İzmir İli Güzelbahçe İlçesi'nde ilköğretim öğrencilerinde obezite prevalansı ve beslenme alışkanlıklarının belirlenmesi. *Turkish Journal of Public Health* 2015; 13(1): 30-39. DOI: 10.20518/ths.45885
11. Gibson EL, Wardle J, Watts CJ. Fruit and vegetable consumption, nutritional knowledge and beliefs in mothers and children. *Appetite* 1998; 31(2): 205-228. <https://doi.org/10.1006/appe.1998.0180> Erişim tarihi:12.01.2022
12. Maynard ML, Galuska DA, Blanck HM, Serdula MK. Maternal perceptions of weight status of children. *Pediatrics* 2003; 111(Supplement 1), 1226-1231. <https://doi.org/10.1542/peds.111.S1.1226> Erişim tarihi:12.01.2022
13. Hackie M, Bowles CL. Maternal perception of their overweight children. *Public Health Nursing* 2007; 24(6): 538-546. <https://doi.org/10.1111/j.1525-1446.2007.00666.x> Erişim tarihi:12.01.2022
14. Dong Y, Ma Y, Dong B, Zou Z, Hu P, Wang Z, et al. Geographical variation and urban-rural disparity of overweight and obesity in Chinese school-aged children between 2010 and 2014: two successive national cross-sectional surveys. *BMJ Open* 2019; 9:e025559. doi: 10.1136/bmjopen-2018-025559
15. Contreras DA, Martocchio TL, Brophy-Herb HE, Horodynski M, Peterson KE, Miller AL, et al. Rural-urban differences in body mass index and obesity-related behaviors among low-income preschoolers. *Journal of Public Health* 2021; 43(4): e637-e644. <https://doi.org/10.1093/pubmed/fdaa162>
16. Sedibe MH, Pisa PT, Feeley AB, Pedro TM, Kahn K, Norris SA. Dietary habits and eating practices and their association with overweight and obesity in rural and urban black south african adolescents. *Nutrients* 2018; 10(2):145. <https://doi.org/10.3390/nu10020145>
17. Gamboa-Gamboa T, Fantin R, Cordoba J, Caravaca I, Gómez-Duarte I. Relationship between childhood obesity and socio-economic status among primary school children in Costa Rica. *Public Health Nutrition* 2021; 24(12): 3825-3833. doi:10.1017/S1368980021002032.
18. Lutfiyya MN, Lipsky MS, Wisdom-Behounek J, Inpanbutr-Martinkus M. Is rural residency a risk factor for overweight and obesity for U.S. Children? *Obesity* 2007; 15(9): 2348-2356. <https://doi.org/10.1038/oby.2007.278> Erişim tarihi:12.01.2022
19. Faulkner PE, Ralph O, Brooks K, Lynch P. Rural and urban north carolina parent's child feeding behaviours. *Journal of Family and Consumer Sciences* 2016; 108(1): 30-38(9). <https://doi.org/10.14307/JFCS108.1.30>
20. Hendy HM, Williams KE, Camise TS, Eckman N, Hedemann A. The parent mealtime action scale (PMAS). Development and association with children's diet and weight. *Appetite* 2009; 52(2):328-339. 10.1016/j.appet.2008.11.003.
21. Wardle J, Guthrie CA, Sanderson S, Rapoport L. Development of the children's eating behaviour questionnaire. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines* 2001; 42(7):963-970. doi: 10.1111/1469-7610.00792.
22. Yılmaz R, Esmeray H, Erkorkmaz Ü. Çocuklarda yeme davranışı anketinin Türkçe uyarlama çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2011; 12(4):287-294.
23. Edmundson E, Parcel GS, Perry CL, Feldman HA, Smyth M, Johnson CC, et al. The effect of the Child and Adolescent Trial for Cardiovascular Health intervention on psychosocial determinants of cardiovascular disease risk behaviour among third- grade students. *American Journal of Health Promotion* 1996; 10(3): 217-225. doi: 10.4278/0890-1171-10.3.217.
24. Parcel GS, Edmundson E, Perry CL, Feldman HA, O'Hara-Tompkins N, Nader PR, et al. Measurement of self-efficacy for diet-related behaviours among elementary school children. *Journal of School Health* 1995; 65(1): 23-27. doi: 10.1111/j.1746-1561.1995.tb03335.x.
25. Haney MO, Erdogan S. Factors related to dietary habits and body mass index among Turkish school children: a cox's interaction model-based study. *Journal of Advanced Nursing* 2013; 69(6): 1346-1356. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2012.06126.x>
26. Neyzi O, Günöz H, Furman A, Bundak R, Gökçay G, Darendeliler F. Türk çocuklarında vücut ağırlığı, boy uzunluğu, baş çevresi ve vücut kitle indeksi referans değerleri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2008; 51(1): 1-14.
27. Bundak R, Furman A, Gunoz H, Darendeliler F, Bas F, Neyzi O. Body mass index references for Turkish children. *Acta Paediatrica* 2006; 95 (2): 194-198. doi: 10.1080/08035250500334738
28. Alikaşifoğlu M, Erginöz E, Ercan O, Uysal Ö, Ekici B, Ocak S, ve ark. Kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan 11 ve 13 yaşlarındaki öğrencilerin sağlık durumları ve sağlık davranışları arasındaki farklılıklar: Türkiye sağlık davranışları araştırması 2006 sonuçları. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi* 2010; 45 (2):96-104. DOI: 10.4274/Turk Ped Ars.45.96
29. Davis AM, Boles RE, James RL, Sullivan DK, Donnelly JE, Swirczynski DL, et al. Health behaviors and weight status among urban and rural children. *Rural Remote Health* 2008 ; 8(2): 810.

30. Colic-Baric I, Kajfez R, Satalic Z, Cvjeti S. Comparison of dietary habits in the urban and rural croatian schoolchildren. *European Journal of Nutrition* 2004; 43:169–174. <https://doi.org/10.1007/s00394-004-0455-5>
31. Zhang J, Wang D, Eldridge AL, Huang F, Ouyang Y, Wang H, et al. Urban–Rural disparities in energy intake and contribution of fat and animal source foods in chinese children aged 4–17 years. *Nutrients* 2017; 9(5): 526. <https://doi.org/10.3390/nu9050526> Erişim tarihi:12.01.2022
32. Lehto E, Ray C, Haukkala A, Yngve A, Thorsdottir I, Roos E. Predicting gender differences in liking for vegetables and preference for a variety of vegetables among 11-year-old children. *Appetite* 2015; 95:285–292. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2015.07.020> Erişim tarihi:12.01.2022
33. Cooke LJ, Wardle J. Age and gender differences in children’s food preferences. *British Journal of Nutrition* 2005; 93(5): 741–746. doi:10.1079/BJN20051389
34. Neumark-Sztainer D, Hannan PJ. Weight-related behaviors among adolescent girls and boys. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine* 2000; 154(6): 569–577. doi:10.1001/archpedi.154.6.569
35. Velazquez CE, Black JL, Billette JM, Ahmadi N, Chapman GE. A comparison of dietary practices at or en route to school between elementary and secondary school students in Vancouver, Canada. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics* 2015; 115(8): 1308–1317. <https://doi.org/10.1016/j.jand.2015.02.030> Erişim tarihi:12.01.2022
36. Yee AZH, Lwin MO, Ho SS. The influence of parental practices on child promotive and preventive food consumption behaviors: a systematic review and meta-analysis. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity* 2017; 14:47. <https://doi.org/10.1186/s12966-017-0501-3> Erişim tarihi:12.01.2022
37. Michels N, Sioen I, Braet C, Eiben G, Hebestreit A, Huybrechts I, et al. Stress, emotional eating behaviour and dietary patterns in children. *Appetite* 2012; 59(3): 762–769. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2012.08.010> Erişim tarihi:12.01.2022
38. Mascola AJ, Bryson SW, Agras WS. Picky eating during childhood: a longitudinal study to age 11 years. *Eating Behaviors* 2010; 11(4): 253–257. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2010.05.006> Erişim tarihi:12.01.2022
39. Van Der Horst K, Sledden EFC. Parenting styles, feeding styles and food related parenting practices in relation totoddlers' eating styles: a cluster-analytic approach. *Plos One* 2017; 12(5): e0178149. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0178149> Erişim tarihi:12.01.2022
40. Demir D, Bektas M. The effect of children’s eating behaviors and parental feeding style on childhood obesity. *Eating Behaviors* 2017; 26: 137–142. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2017.03.004> Erişim tarihi:12.01.2022
41. Cadenas-Sanchez C, Nyström C, Sanchez-Delgado G, Martinez-Tellez B, Mora-Gonzalez J, Risinger A, et al. Prevalence of overweight/obesity and fitness level in preschool children from the north compared with the south of E urope: an exploration with two countries. *Pediatric obesity* 2016; 11(5): 403–410. <https://doi.org/10.1111/ijpo.12079> Erişim tarihi:12.01.2022
42. Sleddens EF, Kremers SP, De Vries NK, Thijs C. Relationship between parental feeding styles and eating behaviours of Dutch children aged 6–7. *Appetite* 2010; 54(1): 30–36. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2009.09.002> Erişim tarihi:12.01.2022